

Covid-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algılarının incelenmesi

Doğancan VAİZOĞLU^a, Nurcan UYSAL^b

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algılarını incelemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. **Yöntem:** Araştırma, Kasım-Aralık 2021 tarihlerinde, bir vakıf üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler (n=181) ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında Tanımlayıcı Özellikleri Bilgi Formu, Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Hemşirelik Meslek Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde t testi, ANOVA ve Korelasyon Analizi kullanılmıştır. **Bulgular:** Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalaması 100.6±14.3, Hemşirelik Meslek Algısı Ölçeği toplam puan ortalaması 93.5±10.4 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algısı arasında düşük düzeyde pozitif yönde ilişki (r=0.23), uzaktan eğitime yönelik tutumları ile mesleki statü alt boyut arasında orta düzeyde pozitif yönde ilişki (r=0.33) saptanmıştır. Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeğinden elde edilen puanların öğrencilerin sınıf, gelir düzeyi, evinde internet bağlantısı bulunma durumu ve hemşirelik dersleri için uzaktan eğitimi yeterli bulma durumuna göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Hemşirelik Meslek Algısı Ölçeği puanlarının öğrencilerin sınıf, gelir düzeyi ve hemşirelik mesleğini seçmesindeki etkene göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. **Sonuç:** Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algıları arasında zayıf bir ilişki bulunmasına rağmen öğrencilerin çoğunluğunun hemşirelik derslerinin, laboratuvar ve klinik uygulamaların uzaktan eğitim ile yapılamayacağını düşünmeleri olumlu bir sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, hemşirelik eğitimi, uzaktan eğitim, hemşirelik

Investigation of nursing students' attitudes towards distance education and nursing professional perceptions during the Covid-19 pandemic

ABSTRACT

Objective: This study was conducted as descriptive study to examine nursing students' attitudes towards distance education and perceptions of the nursing profession. **Methods:** The research was carried out with students of the nursing (n=181) of a foundation university between November-December 2021. The data were collected "Descriptive Characteristics Information Form", "Attitude Scale Towards Distance Education" and "Nursing Profession Perception Scale". The data were analyzed with t test, ANOVA and Correlation Analysis. **Results:** It was determined that the mean score of Students' Attitude Towards Distance Education Scale was 100.6±14.3, the mean score of Nursing Occupational Perception Scale was 93.5±10.4. A low level of positive correlation was found between students' attitudes towards distance education and their perception of the nursing profession (r=0.23), and a moderate positive relationship between their attitudes towards distance education and the professional status sub-dimension (r=0.33). There was a significant difference between the mean scores the Attitudes Towards Distance Education Scale according to the students' class, income level, internet connection status at home and whether they found distance education sufficient for nursing courses. There was a statistically significant difference between the mean scores the Nursing Profession Perception Scale according to the students' class, income level and the factor in choosing the nursing profession. **Conclusions:** Although there is a weak relationship between students' attitudes towards distance education and their perceptions of the nursing profession, it is a positive result that most of the students think that nursing courses, laboratory and clinical practices cannot be done with distance education.

Keywords: COVID-19, nursing education, distance education, nursing

Geliş Tarihi: 01.05.2022

Kabul Tarihi: 05.07.2022

^aİstinye Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, e-posta: dogancan.vaizoglu@istinye.edu.tr
ORCID: 0000-0002-5958-6080

^bİstinye Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, e-posta: nurcan.uyisal@istinye.edu.tr ORCID: 0000-0002-1325-9826

Sorumlu Yazar/Correspondence: Doğancan Vaizoğlu e-posta: dogancan.vaizoglu@istinye.edu.tr

*Çalışma 2. Uluslararası Ege Sağlık Alanları Sempozyumu'nda (07-08 Mart 2022, İzmir) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Atıf: Vaizoğlu D, Uysal N. Covid-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algılarının incelenmesi. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi* 2022;4(2):218-225.

Citation: Vaizoğlu D, Uysal N. Investigation of nursing students' attitudes towards distance education and nursing professional perceptions during the Covid-19 pandemic. *Journal of Health and Life Sciences* 2022;4(2):218-225.

© 2022 Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi. Bu makale CC BY-NC-ND lisansı altında açık erişimli bir makaledir.

© 2022 Journal of Health and Life Sciences. This is an open access article under the CC BY- NC- ND license.

GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizde COVID-19 pandemisi nedeniyle alınan izolasyon önlemlerine bağlı olarak eğitim sürecinin işleyişinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Üniversitelerde eğitimler, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından alınan kararlar, 2019-2020 yılı bahar döneminden itibaren uzaktan eğitim yöntemleri ile yürütülmeye başlanmıştır.¹ Uzaktan eğitim, geleneksel eğitim öğretim yöntemlerinin sınırlı olduğu ve sınıf ortamında yüz yüze eğitiminin gerçekleştirilemediği durumlarda, eğitmenler ile öğrenciler arasında bilgisayar, telefon ve tablet aracılığıyla web tabanlı öğretimi kapsayan bir eğitim yöntemidir.² Eğitim ve öğretim sistemi, teknolojik gelişmeler ve toplumsal olaylar ile birlikte sürekli değişmeye devam etmekte olup, bu değişimler hemşirelik eğitiminde de kendisini göstermektedir.³ Pandemi sürecinde katı izolasyon önlemleri nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilerek, uygulamalı bir disiplin olan hemşirelik eğitimi de uzaktan yapılmaya başlanmıştır.¹ Ancak yapılan çalışmalar hemşirelik eğitiminin uzaktan eğitim yöntemleri ile yürütülmesinin uygun olmadığını ortaya koymuştur.²⁻⁵ Özellikle laboratuvar ve klinik uygulamaların yüz yüze gerçekleştirilmesi öğrencilerin mesleki kazanımları açısından oldukça önemlidir.⁴ Laboratuvar ve klinik uygulamaların eksik kalması birtakım sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin, uzaktan eğitimi laboratuvar çalışmaları ve klinik uygulamalar için yeterli görmediği, kendilerini yetersiz hissettikleri ve özellikle son sınıf öğrencilerinin profesyonel çalışma hayatına geçiş için endişeli oldukları belirlenmiştir.⁵⁻¹⁰ Ulenaers ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan çalışmada, pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalarını gerçekleştiremedikleri ve bu uygulamaların telafisi konusunda da belirsizlikler olması nedeniyle yoğun endişe yaşadıkları belirlenmiştir.¹¹

Hemşirelik eğitimi bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenmeyi içermesiyle birlikte teori ile uygulamanın eş güdümlü ilerlemesini gerektirir.¹² Laboratuvar çalışmalarını ve klinik uygulamalarını gerçekleştiren hemşirelik öğrencileri, öğrendiği teorik bilgileri klinikte karşılaştığı vakalar üzerinde nerede ve nasıl kullanabileceği konusunda kendisini sorgulama imkanı bulur. Hemşirelik eğitimi süresince öğrencinin kazandığı bilgi beceri ve tutumlar onun mesleğe karşı algısında etkili olan faktörlerdendir.¹³ Hemşirelik meslek algısı, öğrencinin eğitimi ile gelişmekle birlikte sahip olduğu olumlu mesleki algı, mesleki yaşantısındaki motivasyonunu, doyumunu, özgüvenini, iletişimini geliştireceği ve profesyonel gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.¹⁴ Yapılan çalışmalar, hemşirelik öğrencilerinin meslek algılarının oldukça olumlu olduğunu ortaya koymaktadır.¹⁴⁻²² Ancak yapılan çalışmaların birçoğu COVID-19 pandemi dönemi öncesinde olup uzaktan eğitim yöntemleri ile yürütülen hemşirelik eğitiminin

öğrencilerin mesleki algısında değişime neden olup olmadığı bilinmemektedir.

Ülkemizdeki birçok hemşirelik okulunda olduğu gibi bu çalışmanın yapıldığı kurumda da pandemi nedeniyle mesleki beceri laboratuvar çalışmaları yapılamamış ve klinik uygulamalara çıkılamamıştır. Bu durumun öğrencileri olumsuz etkilediği bilinmekle birlikte öğrencilerin hemşirelik meslek algılarında bir değişime yol açıp açmadığı tartışma konusudur. Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algıları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla planlanmıştır. Araştırma soruları:

- 1- Hemşirelik öğrencilerinin Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik tutum algıları nasıldır?
- 2- Hemşirelik öğrencilerinin Covid-19 pandemi sürecinde hemşirelik meslek algıları nasıldır?
- 3- Hemşirelik öğrencilerinin bireysel özelliklerine göre, uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algıları arasında fark var mıdır?
- 4- Hemşirelik öğrencilerinin Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algıları arasında ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın amacı ve türü

Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin Covid-19 pandemi sırasında uzaktan eğitime yönelik tutumları, hemşirelik meslek algıları ve bu algılarını etkileyen özellikleri belirleyerek, aralarındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

Araştırmanın yeri ve zamanı

Araştırma, özel bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğrencileri ile yapılmıştır. Veriler, 5 Kasım- 31 Aralık 2021 tarihleri arasında toplanmıştır.

Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evrenini, hemşirelik bölümünde öğrenim gören ve derslerini uzaktan eğitim yöntemi ile almış olan, iki, üç ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencileri (n=260) oluşturmuş olup örneklem seçimine gidilmemiş, araştırmaya katılmayı kabul eden 181 (%69.61) öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Birinci sınıf öğrencilerinin laboratuvar ve klinik uygulamaları olmadığı için araştırmaya dahil edilmemiştir. Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin tamamı, Yükseköğretim Kurulu'nun aldığı tavsiye karar ve üniversite yönetiminin aldığı karar doğrultusunda pandemi nedeniyle 2020-2021 eğitim öğretim yılında laboratuvar çalışmaları ve klinik uygulamaları uzaktan eğitim yöntemi ile tamamlamıştır.

Veri toplama araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri Bilgi Formu ile UEYTÖ ve HMAÖ kullanılmıştır. Öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri bilgi formunda öğrencinin yaşı, cinsiyeti, ekonomik durumu, sahip olduğu teknolojik alt yapı gibi soruların yer aldığı 13 sorudan oluşmaktadır. UEYTÖ; öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumunu belirlemek için Kışla (2016) tarafından geliştirilmiştir.²³ Toplam 35 maddeden oluşan ölçek tek faktör altında toplanmış ve 5'li Likert tipindedir (1=Hiç katılmıyorum- 5=Tamamen katılıyorum). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 35, en yüksek puan 175'dir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik kat sayısı .890, bu çalışmada .745 hesaplanmıştır.

HMAÖ, öğrencilerin hemşirelik mesleğini algılamalarını ölçmek için Eşer ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilmiştir.²⁴ Ölçek, 22 maddeden oluşmakta olup, "Mesleki Nitelikler" ve "Mesleki Statü" olmak üzere iki alt faktör bulunmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipinde olup (1=kesinlikle katılmıyorum-5=tamamen katılıyorum) alınabilecek en yüksek puanı 110, en düşük puanı 22'dir. "Mesleki Nitelikler" alt boyutunun (17 madde) en yüksek puanı 85, en düşük puanı 17, "Mesleki Statü" alt boyutunun en yüksek puanı 25, en düşük puanı 5'tir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik kat sayısı .830, bu çalışmada .834 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin toplanması

Veri toplama formları Google Forms web sayfasına aktarılmış cevaplar online olarak toplanmıştır. Öğrencilere sosyal medya üzerinden ulaşılarak çalışma hakkında bilgi verilmiş ve anket formlarını doldurmaları için davet edilmiştir. Veri toplama formlarının başına bilgilendirilmiş onam formu eklenmiş öğrenciler bu formu onayladıktan sonra diğer sorulara geçiş yapabilmişlerdir.

Verilerin analizi ve değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde 'Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde t testi, ANOVA ve Korelasyon Analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p < .05$ kabul edilmiştir.

Etik izinler

Çalışmanın uygulanabilmesi için üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan (Tarih: 5.11.2021-Karar No:02) ve kurumdan yazılı izin,

öğrencilerden bilgilendirilmiş onam formu ile online izin alınmıştır. Çalışma, Helsinki Deklerasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapıldı.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerinin bireysel özellikleri incelendiğinde; yaş ortalaması 20.95 ± 1.43 yıl, %39.2'si ikinci sınıf, %78.4'ü Sağlık Meslek Lisesi (SML) dışında bir liseden mezun, %43.6'sının gelir durumu gideri karşılamakta, %66.3'ünün evinde kendine ait oda bulunmaktadır. Öğrencilerin %86.1'inin teknolojik ekipman olarak cep telefonuna sahip olduğu, %95.5'inin uzaktan eğitim için internet bağlantısına sahip olduğu, %70.1'inin internet bağlantısında sorun yaşadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %91.7'sinin hemşirelik dersleri için uzaktan eğitimi yeterli bulmadığı ve bunların %80.1'inin laboratuvar çalışmaları için, %74.5'inin klinik uygulamalar için yeterli bulmadıkları saptanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %55.2'sinin hemşirelik mesleğini kendi isteği ile tercih ettiği, ağırlıklı genel not ortalamalarının 3.27 ± 0.42 puan olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Öğrencilerin UEYTÖ puan ortalaması 100.6 ± 14.3 , HMAÖ toplam puan ortalaması 93.5 ± 10.4 , Mesleki Nitelikler alt boyut puan ortalaması 76.5 ± 6.6 , Mesleki Statü alt boyut puan ortalaması 16.6 ± 6.1 olarak belirlenmiştir (Tablo 2). Öğrencilerin bireysel özelliklerine göre UEYTÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında, cinsiyet ($p = .791$), mezun olduğu lise türü ($p = .689$), internet bağlantısında sorun yaşama durumuna ($p = .124$) göre ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak farklılık olmadığı saptanmıştır ($p > .05$). Öğrencilerin okudukları sınıfa göre UEYTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu, bu farkın dördüncü sınıf öğrencilerinin ölçek toplam puan ortalamasının, iki ve üçüncü sınıf öğrencilerinden daha düşük olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir ($p = .023$) (Tablo 3).

Ailenin gelir düzeyine göre öğrencilerin UEYTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu, farkın geliri gideri karşılamayan öğrencilerin ölçek puan ortalamasının diğer iki gruba göre daha düşük olmasından kaynaklandığı saptanmıştır ($p = .015$) (Tablo 3). Evinde internet bağlantısı bulunan öğrencilerin bulunmayanlara göre ($p = .0006$); hemşirelik dersleri için uzaktan eğitimi yeterli bulan öğrencilerin uzaktan eğitimi yeterli bulmayan öğrencilere göre ($p = .001$) UEYTÖ puan ortalaması istatistiksel olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < .05$) (Tablo 3).

Tablo 1. Öğrencilerin bireysel özellikleri (n=181)

Öğrencilerin Bireysel Özellikleri		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	148	81.8
	Erkek	33	18.2
Sınıf	2. Sınıf	71	39.2
	3. Sınıf	51	28.2
	4. Sınıf	59	32.6
Mezun Olduğu Lise	SML*	39	21.6
	Diğer	142	78.4
Ailenin Gelir Düzeyi	Gelir gideri karşılamıyor	43	23.8
	Gelir gidere eşit	59	32.6
	Gelir gideri karşılıyor	79	43.6
Evinde kendine ait oda bulunması	Evet	120	66.3
	Hayır	61	33.7
Teknolojik ekipmanlara sahip olma**	Dizüstü tablet bilgisayar	126	69.6
	Masaüstü bilgisayar	43	23.7
	Cep telefonu	156	86.1
Uzaktan eğitim için internet bağlantısı bulunma durumu	Evet	173	95.5
	Hayır	8	4.4
İnternet bağlantısında sorun yaşama	Evet	127	70.1
	Hayır	54	29.8
Hemşirelik dersleri için uzaktan eğitimi yeterli bulma	Evet	15	8.2
	Hayır	166	91.7
Uzaktan eğitimin yeterli bulunmadığı dersler	Laboratuvar çalışmaları	145	80.1
	Klinik uygulamalar	135	74.5
	Mesleki dersler	114	62.9
	Kültür dersleri	11	6.0
	Seçmeli dersler	21	11.6
Hemşirelik mesleğini seçmesindeki etken	Kendi isteği ve tercihi	100	55.2
	İş olanaklarından dolayı	74	40.8
	Aile ya da akrabalar	7	3.8
Yaş Ortalaması (X±SS)		20.95±1.43 (Min=19-Maks=29)	
Ağırlıklı Genel Not Ortalaması (X±SS)		3.27±0.42 (Min=1.25 Maks=3.95)	

*SML: Sağlık Meslek Lisesi; **Birden fazla yanıt verilmiştir; X:Ortalama; SS:Standart Sapma

Tablo 2. Öğrencilerin UEYTÖ ve HMAÖ puan ortalamalarının dağılımı

Öğrencilerin Bireysel Özellikleri		UEYTÖ		
		X	SS	Test Değeri
Cinsiyet	Kadın	100.5	13.5	t=0.07
	Erkek	101.0	17.6	p=.791
Sınıf	2. Sınıf	101.9	±9.6	F=7.53
	3. Sınıf	102.9	21.3	p=.023
	4. Sınıf	96.9	10.7	
Mezun Olduğu Lise	Sağlık Meslek Lisesi	104.4	22.8	t=0.16
	Diğer	99.5	10.8	p=.689
Ailenin Gelir Düzeyi	Gelir gideri karşılamıyor	96.6	15.7	F=8.42
	Gelir gidere eşit	101.0	14.4	p=.015
	Gelir gideri karşılıyor	102.4	13.2	
Evinde internet bağlantısının olması	Evet	124.8	22.9	t=11.69
	Hayır	99.5	12.8	p=.0006
Evinde internet bağlantısında sorun yaşama	Evet	99.0	11.6	t=2.37
	Hayır	104.3	18.9	p=.124
Hemşirelik dersleri için uzaktan eğitimi yeterli bulma	Evet	120.5	25.5	t=17.28
	Hayır	98.8	11.3	p=.001

Öğrencilerin cinsiyet ve mezun olduğu liseye göre HMAÖ toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmadığı belirlenmiştir ($p>.05$) (Tablo 4). Sınıflara göre HMAÖ toplam ($p=.01$) ve mesleki statü alt boyut ($p=.001$) madde puan ortalamasının istatistiksel olarak farklılık gösterdiği, farkın dördüncü sınıf öğrencilerin puan ortalamasının iki ve üçüncü sınıflara göre daha düşük olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir ($p<.05$). HMAÖ-Mesleki Nitelikler alt boyut madde puan ortalamasının ise sınıflara göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>.05$). Öğrencilerin ekonomik düzeyine göre HMAÖ toplam

($p=.0002$) ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları ($p=.003$) arasında istatistiksel olarak farklılık olduğu görülmüş farkın gelir gideri karşılamayan öğrencilerin ölçekten aldıkları puanların diğer iki gruba göre daha düşük olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir ($p<.05$) (Tablo 4).

Öğrencilerin hemşirelik mesleğini seçmesindeki etkene göre HMAÖ toplam ($p=.0007$) ve mesleki statü alt boyut puan ortalamasının istatistiksel olarak farklılık gösterdiği ($p=.001$), farkın iş olanaklarından dolayı mesleği seçtiğini belirten öğrencilerin aldıkları puanların diğer iki gruba daha düşük olmasından

Tablo 3. Öğrencilerin bireysel özelliklerine göre UEYTÖ puanlarının karşılaştırılması

UEYTÖ	X	SS	Min	Maks
Ölçek Toplam Puan Ortalaması	100.6	14.3	75.0	168.0
HMAÖ ve Alt Boyutları				
Ölçek Toplam Puan Ortalaması	93.5	10.0	68.0	110.0
Mesleki Nitelikler	76.5	6.6	52.0	85.0
Mesleki Statü	16.6	6.1	5.0	25.0

kaynaklandığı saptanmıştır ($p<.05$). Öğrencilerin hemşirelik mesleğini seçmesindeki etkene göre mesleki nitelikler alt boyut puan ortalaması arasında farklılık bulunmamıştır ($p>.05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin bireysel özelliklerine göre HMAÖ puanlarının karşılaştırılması

Değişken	HMAÖ		Mesleki Nitelikler		Mesleki Statü	
	X±SS	Test Değeri	X±SS	Test Değeri	X±SS	Test Değeri
Cinsiyet						
Kadın	93.9±10.3	t= 1.54	76.73±6.8	t= 1.12	17.2±5.9	t= 1.45
Erkek	91.5±10.5	p=.214	75.97±5.8	p=.291	15.6±6.8	p=.229
Sınıf						
2. Sınıf	95.5±7.7	F= 9.26	76.5±5.6	F= 0.85	19.0±3.9	F= 25.85
3. Sınıf	94.9±11.5	p=.01	76.3±8.4	p=.655	18.5±5.3	p=.001
4. Sınıf	89.8±11.4		76.8±6.0		12.9±7.1	
Mezun Olduğu Lise						
Sağlık Meslek Lisesi	90.9±11.5	t= 2.38	75.1±7.4	t= 1.82	15.7±6.8	t= 1.12
Diğer	94.2±10.0	p=.123	76.9±6.3	p=.177	17.2±5.9	p=.291
Ailenin Gelir Düzeyi						
Gelir gideri karşılamıyor	87.4±11.7	F= 16.31	74.2±6.5	F= 11.58	13.1±7.9	F= 11.56
Gelir gidere eşit	94.0±9.6	p=.0002	76.5±6.3	p=.003	17.4±5.4	p=.003
Gelir gideri karşılıyor	96.4±8.8		77.8±6.6		18.6±4.5	
Hemşirelik mesleğini seçmesindeki etken						
Kendi isteği ve tercihi	96.4±8.9	F= 16.74	77.4±7.0	F= 7.09	19.0±4.2	F= 23.16
İş olanaklarından dolayı	89.4±11.1	p=.0007	75.7±5.7	p=.069	13.7±7.2	p=.001
Aile ya da akrabalar	93.5±10.0		74.2±8.3		19.2±4.0	

Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algısı toplam puan ortalamaları arasında düşük düzeyde pozitif yönde ilişki ($r=0.23$; $p=.002$)., uzaktan eğitime yönelik tutumları ile mesleki statü alt boyut puan ortalamaları arasında orta düzeyde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=0.33$; $p=.001$). Uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeği ile HMAÖ mesleki nitelikler alt boyut madde puan ortalaması arasında istatistiksel olarak fark saptanmamıştır ($p>.05$) (Tablo 5).

Tablo 5. Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algıları arasındaki ilişki

	UEYTÖ	HMAÖ	HMAÖ- Mesleki Nitelikler	HMAÖ- Mesleki Statü
UEYTÖ	-	p=.002 r=0.23	p=.382 r= 0.07	p=.001 r=0.33

TARTIŞMA

Bu çalışmada pandemi nedeniyle klinik uygulamalara çıkamayan ve mesleki dersleri online olarak alan hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile mesleki algıları incelenmiştir. Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin pandemi döneminde uzaktan eğitime yönelik tutumlarının düşük düzeyde olduğu ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun mesleki dersler, laboratuvar ve klinik uygulamalar için uzaktan eğitimi yeterli bulmadıkları belirlenmiştir (Tablo 1 ve Tablo 2). Literatürde yer alan çalışmalar

incelendiğinde, öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır.^{9,25,26} Öğrencilerin büyük çoğunluğunun hemşirelik eğitiminin uzaktan eğitim yöntemleri ile yapılmasını yeterli bulmadıkları bildirilmektedir.^{2,5,10,27} Diab ve Elgahsh'in (2020) çalışmasında, hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun uzaktan eğitime karşı negatif tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.²⁸ Ülkemizde yapılan çalışmalarda, hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı, uzaktan eğitime ilişkin belirsizlikler ve öğrenme algısının azalması nedeniyle, olumsuz tutuma sahip oldukları,¹⁰ teorik ve uygulamalı dersler için uzaktan eğitimi yetersiz buldukları belirlenmiştir.⁵ Devam eden pandemi nedeniyle öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin yaşadıkları belirsizlikler, laboratuvar çalışmalarının ve klinik uygulamaların yeterince yapılamaması öğrencinin yeterli öğrenmediği ve kendini mesleğe hazır hissetmeme duygusu yaşamasına neden olabileceğinden uzaktan eğitime karşı tutumlarının etkilendiği söylenebilir.

Çalışmamızda, öğrencilerin okudukları sınıflara göre uzaktan eğitime yönelik tutumları arasında farklılık olduğu tespit edilmiş, son sınıf öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının diğer sınıflara göre daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Yapılan bir çalışmada, dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin uygulamaya dayalı derslerin uzaktan eğitim yöntemi ile verilmesini yeterli bulmadıkları

belirlenmiştir.⁵ Ulenaers ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında, pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerin klinik uygulamalarını gerçekleştiremedikleri, uygulamaların telafisi konusunda belirsizlikler ile karşı karşıya kaldıkları ve özellikle son sınıf öğrencilerinin kendilerini yetersiz hissettikleri bildirilmiştir.¹¹ Son iki yıldır hem uzaktan hem de yüz yüze eğitimle karma olarak yürütülen hemşirelik eğitimi, dördüncü sınıf öğrencilerinin kendilerini profesyonel çalışma yaşamına yeterince hazır hissetmeme, mezuniyet için az bir sürenin kalması nedeniyle eksik kalan becerilerini nasıl tamamlayacaklarına yönelik endişe yaşamalarına neden olmuş ve dolayısıyla uzaktan eğitime yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkilemiş olabilir.

Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının internet bağlantısına sahip olma durumu ve ailenin gelir düzeyinden etkilendiği belirlenmiştir (Tablo 3). Pandemi sırasında Türkiye’de geniş kapsamlı yapılan bir çalışmada, öğrencilerin yalnızca %63’ünün evinde internet bağlantısının olduğu, üçte birinin bilgisayarının bulunmadığı gibi nedenlerle uzaktan eğitimde sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir.⁸ Bir başka çalışmada, öğrencilerin internet bağlantısı ve bilgisayar olmaması nedeniyle dersleri takip etmekte zorlandıkları saptanmıştır.⁵ Durgun ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında, hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının, ailenin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bildirilmiştir.²⁶ Geliri gideri karşılayamayan öğrenciler, uzaktan eğitim sürecinde derslere katılabilmek için gerekli olan bilgisayar ve internet bağlantısı gibi teknolojik alt yapıya sahip olmada sıkıntı yaşayabilmekte ve bu öğrencilerin uzaktan eğitime karşı tutumlarını olumsuz etkileyebilmektedir.

Çalışmada, öğrencilerin pandemi sürecinde hemşirelik meslek algılarının iyi düzeyde, mesleki statü algılarının ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 2). Pandemi öncesi dönemde yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin meslek algılarının iyi düzeyde^{18,30} ve olumlu olduğu tespit edilmiştir.^{29,31,32} Elde ettiğimiz sonuçlara göre, öğrencilerin hemşirelik meslek algısının cinsiyet ve mezun olduğu liseye göre farklılık göstermediği ancak dördüncü sınıfta olan öğrencilerin, ekonomik açıdan düşük gelire sahip öğrencilerin ve mesleği iş olanaklarından dolayı tercih eden öğrencilerin mesleki algı düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Safadi ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında, hemşirelik mesleğini birinci sırada tercih eden öğrencilerin meslek algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.³³ Yücel ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında, öğrencilerin meslek algılarının yüksek düzeyde olduğu, bizim sonucumuzdan farklı olarak sınıf ilerledikçe hemşirelik mesleği algılarının olumlu olarak değiştiği belirlenmiştir.¹⁸ Safadi ve arkadaşları³³ (2011) ile Güven ve Ünsal¹⁴ (2020) çalışmalarında, dördüncü sınıf öğrencilerinin meslek algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.^{14,33} Bizim çalışma

sonucumuzda dördüncü sınıf öğrencilerinin mesleki algılarında düşüş görülmesinin nedeni, pandemi nedeniyle klinik uygulamaları eksik yapmaları ve kendilerini profesyonel çalışma yaşamına hazır hissetmemelerine bağlı olabilir. Gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin mesleki algılarının düşük bulunmasının nedeni mesleği isteyerek değil iş olanaklarından dolayı tercih etmeleri ile açıklanabilir. Hemşireliği isteyerek seçenlerin meslek algı düzeyinin yüksek olması bunu destekler niteliktedir.

Çalışmamızda, öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algısı arasında pozitif yönde çok zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Tablo 5). Öğrencilerin dijitalleşen dünyada teknoloji ile sürekli iç içe olmaları ve Z kuşağının teknolojiyi kullanmadaki istekliliği, uzaktan eğitime yönelik eğilimlerinde artışa neden olabilir.³⁴ Öğrencilerin mesleğe yönelik olumlu yönde algıya sahip olmaları da eğitim öğretim sürecini etkileyen, öğrenciyi hedefe ulaştıran davranışları belirleyen, istek, ilgi ve gereksinimleri şekillendiren önemli bir güç kaynağıdır.³⁰ Bu gücün farkında olarak, öğrencilerin teknolojiyi kullanımındaki istekliliği de dikkate alınarak hibrit eğitim modeli hemşirelik eğitiminde dikkatli ve etkin bir şekilde kullanılabilir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %80.1’nin laboratuvar çalışmaları için %74.5’inin klinik uygulamalar için uzaktan eğitimin yeterli olmayacağı yönünde görüş bildirmesi eğitim yöntemlerindeki planlamanın hangi derslere yönelik yapılması gerektiğini ortaya koymakla birlikte aynı zamanda öğrencilerin hemşirelik mesleğine verdikleri değer ve mesleki algılarının olumlu yönde olduğunun da göstergesi olarak kabul edilebilir.

Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırmadan elde edilen veriler bir vakıf üniversitesinin hemşirelik bölümü öğrencilerinden elde edildiği için evrene genellenemez.

SONUÇ

Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının orta düzeyde, hemşirelik meslek algılarının iyi düzeyde olduğu, mesleki statüye yönelik algılarının ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Uzaktan eğitime yönelik tutum ve hemşirelik meslek algısı ile bazı bireysel özellikler arasında farklılıklar saptanmıştır. Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algısı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde çok zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin meslek algılarının iyi düzeyde olması, öğrencilerin hemşirelik mesleğini isteyerek tercih etmelerinden ve COVID-19 pandemisi ile birlikte hemşirelik mesleğinin sağlık bakım sistemi içerisindeki öneminin daha görünür olmasından kaynakladığı düşünülebilir.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Uzaktan eğitim yöntemlerinin hemşirelik eğitiminde yer alan seçmeli dersler ve kültür dersleri için kullanılması,
- Meslek algısına ilişkin hemşirelik müfredatında ders ya da konuların eklenmesi,
- Öğrencilerin eksik kalan laboratuvar ve klinik uygulamaların eğitim sırasında tamamlanması,
- Mezuniyet sonrası öğrencilerin eksiklerini kapatmaya yönelik oryantasyon programlarının düzenlenmesi önerilir.

Yazar Katkıları

Çalışma fikri/tasarımı: DV

Veri toplama: DV, NU

Veri analizi ve yorumlama: DV, NU

Literatür tarama: DV, NU

Makalenin yazımı: DV, NU

Eleştirel inceleme: DV, NU

Son onay ve sorumluluk: NU

Çıkar çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemiştir.

KAYNAKLAR

1. Yükseköğretim Kurulu [İnternet]. ©YÖK2020. Yükseköğretim Kurulu basın açıklaması. [Erişim tarihi: 20.11.2021] Erişim linki: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/YKS%20Ertelenmesi%20Bas%C4%B1n%20A%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1.aspx>
2. Süt HK, Küçükaya B. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2016;13(3):235-243.
3. Leidl DM, Ritchie L, Moslemi N. Blended learning in undergraduate nursing education—A scoping review. *Nurse Education Today*. 2020;86:104318. doi:10.1016/j.nedt.2019.104318
4. Padilha JM, Machado PP, Ribeiro A, Ramos J, Costa P. Clinical virtual simulation in nursing education: randomized controlled trial. *Journal of Medical Internet Research*. 2019;21(3): e11529.
5. Kürtüncü M, Kurt A. COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 2020;7(5):66-77.
6. Afşar B, Büyükdoğan B. Covid-19 pandemisi döneminde İİBF ve SBF öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkındaki değerlendirmeleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2020;(5):161-182.
7. Can E. Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*. 2020;6(2):11-53.
8. Karadağ E, Yücel C. Distance education at universities during the novel Coronavirus pandemic: An analysis of undergraduate students'

perceptions. *Yükseköğretim Dergisi*. 2020;10(2):181-192. doi: 10.2399/yod.20.730688

9. Kızıltepe KS, Kurtgöz A. Hemşirelik öğrencilerinin covid-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşlerinin belirlenmesi. *Journal of International Social Research*. 2020;13(74):558-566.
10. Terzi B, Azizoğlu F, Özhan F. Factors affecting attitudes of nursing students towards distance education during the COVID-19 pandemic: A web-based cross-sectional survey. *Perspectives in Psychiatric Care*. 2021;1-9. doi: 10.1111/ppc.12747
11. Ulenaers D, Grosemans J, Schrooten W, Bergs J. Clinical placement experience of nursing students during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional study. *Nurse Education Today*. 2021;99:104746. doi: 10.1016/j.nedt.2021.104746
12. Sezer H, Orgun F. Hemşirelik eğitiminde simülasyon kullanımı ve simülasyon modeli. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2017;33(2):140-152.
13. Karaöz S. Hemşirelik eğitiminde klinik değerlendirmeye genel bakış: Güçlükler ve öneriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*. 2013;6(3):149-158.
14. Güven D, Ünsal A. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik mesleği algılarının incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*. 2020;(Özel Sayı):52-61. doi: 10.21733/ibad.756180
15. Denat Y, Gürol, GA, Şahbaz M. Change in students' perception of profession during nursing education in Turkey: a longitudinal study. *International Journal of Human Sciences* 2016;13(1):900-908. doi: 10.14687/ijhs.v13i1.3462
16. Yılmaz AA, İlçe A, Çiçek SC, Yüzden GE, Yiğit Ü. The effect of a career activity on the students' perception of the nursing profession and their career plan: A single-group experimental study. *Nurse Education Today*. 2016;(39):176-180. doi: 10.1016/j.nedt.2016.02.001
17. Cerit B, Coşkun S. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin mesleki güdülenme düzeyinin meslek algısına etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi E-Dergisi*. 2018;11(4):283-289.
18. Yücel ŞÇ, Güler EK, Khorshid L. İki farklı eğitim sistemi ile öğrenim gören hemşirelik son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğini algılama durumlarının karşılaştırılması. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2011;27(3):1-8.
19. Hendel T, Kagan I. Professional image and intention to emigrate among Israeli nurses and nursing students. *Nurse Education Today*. 2011;31(3):259-262. doi: 10.1016/j.nedt.2010.11.008
20. Patidar AB, Kaur J, Sharma SK, Sharma N. Future nurses' perception towards profession and carrier plans: A cross sectional survey in state Punjab. *Nursing and Midwifery Research Journal*. 2011;7(4):175-185. doi: 10.33698/NRF0131

21. Al Jarrah IAT. Associate nursing students' perceptions toward nursing profession in Jordan. *European Scientific Journal*. 2013;9(6):147-166.
22. Şimşek AK, Alpar ŞE. Toplumun hemşirelik mesleğine yönelik imaj algısı: Sistematik derleme. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*. 2019;2(1):32-46.
23. Kışla, T. Uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*. 2016;17(1):258-271.
24. Eşer, İ., Khorshid, L., Denat, Y. Hemşirelik Mesleğini Algılama Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Çınar Dergisi*. 2006;10(1).
25. Çetin Y. Covid-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlar. *Karya Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021;2 (2):49-54. doi: 10.52831/kjhs.902627
26. Durgun H, Can T, Avcı AB, Kalyoncuoğlu B. Covid-19 sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ve kaygı düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2021;14 (2):142-148. doi: 10.46483/deuhfed.824109
27. Atasoy I, Sütütemiz N. Bir grup hemşirelik son sınıf öğrencisinin hemşirelik eğitimi ile ilgili görüşleri. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 2014;22(2):94-104.
28. Diab GMAEH, Elgahsh NF. E-learning during covid-19 pandemic: obstacles faced nursing students and its effect on their attitudes while applying it. *American Journal of Nursing*. 2020;9(4):300-314.
29. Bilgehan T, İnkaya B. Mezuniyete ramak kala hemşirelik öğrencilerinin mesleki algıları: Nitel bir çalışma. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*. 2021;8(2):90-96.
30. Mollaoğlu M, Yanmış S. 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin meslek algısı ve kariyer planlaması arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Proceedings of 4 th International Symposium on Innovative Approaches in Health and Sports Sciences*. SETSCI Conference Proceedings; 2019; Nov 22-24 Samsun, Turkey. 2019.p.78-81. doi: 10.36287/setsoci.4.9.052 2687-5527
31. Turgay SA, Karaca B, Çeber E, Aydemir G. Hemşirelik öğrencilerinin mesleği algılayışları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2005;8(1):54-62.
32. Özmen D, Çetinkaya A. Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin mesleki algılarına yönelik nitel bir çalışma. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. 2016;18(1):40-52.
33. Safadi RR, Saleh MYN, Nassar OS, Amre HM, Froelicher ES. Nursing students' perceptions of nursing: A descriptive study of four cohorts. *International Nursing Review*. 2011;58(4):420-427. doi: 10.1111/j.1466-7657.2011.00897.x
34. Szymkowiak, A., Melović, B., Dabić, M., Jeganathan, K., & Kundi, G. S. Information technology and Gen Z: The role of teachers, the internet, and technology in the education of young people. *Technology in Society*. 2021;65:101565.